

ȘEZĂTŌAREA

**Revistă pentru literatură și tradițiuni
populare.**

DIRECTOR: ARTUR GOROVEI

VOLUMUL III

COSMOGONIA POPORULUI

(Urmare)

Amă-o dzis ci făcusi Dmnădzău apa, da n-avè cinŭ-o distupà, cî iara lo numa Dmnădzău și cu *Coman în* lumi, da apa iara toma'n fundu pămintulu. Atuncla ș-o făcut Dmnădzău Savaon pi *Apostult*. Lu *Sfeti Ilii* i-o dat *pi samî* tunitili, trăsnilili și fulgirili; lu *Marili Vasili* i-o dat apa, l-o pus oari cum *chidzêș* pisti apî și iel o distupat izvoarlli.

Dmnădzău făcusi libghioanili es ci zboari și Vasili li-o strîns pi tătî și li-o pus la sapat și la curățit cel di'ntil izvor. Tătî s-o supus ș-o lucrat cu dragi inimi, numa *cara*

Acum a zis că făcuse Dumnezeu apa, dar n-avea cine-o destupa, căci era tot numai Dumnezeu și cu Coman în lume și apa era tocmai în fundul pămintului. Atunci și-a făcut Dumnezeu Sabaon Apostoliș. La toți le-a dat câte o treabă: lui *Sfeti* (Sfîntul) Ilii i-a dat în samă tunctele, fulgerrile și trăsnetele; lui Marele Vasile i-a dat apa, l-a pus oare cum chizeș peste apă, și el a destupat izvoarele.

Dumnezeu făcuse lighioaele estea (acestea) ce zboară și Vasile le-a strîns pe toate și le-a pus la sapat și la curățit cel întăfă izvor. Toate s-au supus și au lucrat cu tra-

di loc nu s-o blăznit, într-o una s-o *coşobănit* pin cî-o lasat-o, cî to dzice: ba cî-î urit, ba cî-ş *ponoseşti lăbghili* şi penili.... Atuncî Marili Vasili s-o jăluit milostivulu Dmnădzău şi mnilostiv-o blastamat-o cî «numa atuncî sî bei îe api şi sî-ş stimpiri sētea, cî a ploūa şi îe ş-a îine clonju *diştis* şi cîtl api a înta îî clonj, orî a pute-o prîndi îî *pkicurus* di pi penili î, atîta sî bei.» Sî aşe o pornit izvoarli, şi făr di *Cai*, şi curg şi pinî'm dziūa di az.

*
* *

Marili Vasili iară măi mari pisti api, da satana făcusi crîşnili şi rachiū. Naiba ş-o făcut măsurî cî to ari îel rachiū, n'ar cî bghini sî aîvl şi apa tot îî sama lui ? cî dă, ştil mmeta cî di cî aî, *di cî-at măi ave*. Aşe şi îel. Şi ca sî agîungî la bun capî, ş-o pus di giud sî celuîasci pi

gere de inemă, numai *cata* de loc nu s-a blăznit (uu şi-a calcat pe inimă), îî una s-a *coşobănit* (s-a pus îî gură şi cam cu puterea) pină ce a lasat-o, căcî tot zicea: ba cî-î urit, ba cî-şî *ponoseşte* (feşteleşte) picioarele şi penele...

Atuncî Marele Vasile s-a jeluit Milostivulu Dumnezeu şi Milostivul a blestemat-o că „numa atuncî să bea ea apă şi să-şî astîmpere setea, cînd a ploūa, şi ea-şî va îinea ciocul deschis şi cîta apă a înta îî cioc, orî o va putea prînde îî picuşi (picurî) de pe penele eî, atîta să bea.” Şi aşe a pornit izvoarele, şi făr de *cae*, şi curg şi pină'n ziua de azi.

*
* *

Marele Vasile era măi mare peste apă, iar Satana făcuse crîşmele şi rachiul. Naiba şi-a făcut măsurî că tot are el rachiul, n-ar fi bine să aibă şi apa tot îî socoteala

Marili Vasili :—Vastli, dzlei Iuda, hai mini cum s-a crapà di dzlul și ni-om tîlni la cutari flutlul și ni-om cinsti: tu cu hăuturi di-a ta și Ieū cu di-a me.

—Haal.

Nalba, șired di nu măi avè margini, s-o sculat di dimiii-neași și s-o dus la locu uni pusesi i pont di cu sarî și aștepta c-om ulcior plin di holirec ca si vii Vasili si-l celufasci. Cum vedi pi Marili Vasili și toarni 'ntr-o oali rachiū și întindi Marilui Vasili, Iel intli, ca si-l poati picli.

Ooom pkic, cit ai rupi-om pār di n-o fost celuit; numa Dmnădzău i-o dat im giud si fact sâmnu sfinti Crucl, cu trii degiti și si bagosloviascl. Ciu o vădzut cornutu, așe o sârit tel...., : di *trîș mnili di loc* în sus ș-o răclinil cit i-o luat gura : „A tău cii și rachiū și tăt, ci măi *mat* gălit.“

lul ? căci dă, știl D ta *că de ce ai, de ce ai mat avea*. Așa și el.

Și ca să ajungă la bun capăt, și-a pus de gînd să celufască pe Marele Vasile :

—Vasile, zice Iuda, hai mini cum s-a crapa de ziuă și ne-om intilni la cutare flutlină și ne-om cinsti: tu cu bă-utură de-a ta și eū cu de-a mea.

—Haal.

Nalba, șirăt de nu mai avea margini. s-a sculat de dimiinează și s-a dus la locul unde pusese ei pont [hotărîre, înțelegere] de cu sară și aștepta cu'n ulcior plin de holirec (rachiū) ca să vie Vasile să-l celufască. Cum vede pe Marele Vasile, și toarnă 'ntr-o oală rachiū și întinde Marelui Vasile, el întăli, ca să-l poată păcăli.

Un pic, cit ai rupe-un pār, de n-a fost celuit; numai Dumnezeū i-a dat în gînd să facă semnul Sf. Crucl cu

Cei măi dintîi batai (răzbel) dim lumi.

Dmnădzău Savaon avè pi cii doispzeci Apostuli făcuț di Iel, da Hidachi n-avè mnicî. Dzici *di cătră* Dmnădzău:

—Firtati, ca si cii parti drîapti'ntri noi, dă-m mnii șesi și tu si ai to șesi și si cim doi Imparaț tot una di *vrăjmași* (tari).

—Fă-î daci-î trebuiești, ieu cum mni-am făcut daci mul-o trebuit, dzici Dmnădzău. —Da Caraosti :

—Bghini, si-m fac, da cum ?

—Inga cum, dzici Mnilostivu : puni-om cîubăr di api și cu doauî deciti to li moai și zvirli 'napoi pisti umiru stîng.

Faci Iel așe și cin o țipaț *întîrajdatî* apa 'napoi s-o și

trei degete și să blagoslovească. Cînd a văzut Cornutul, așa a sărit el, de *trei mile de loc* în sus, și a răcnit cît l-a luat gura: „A tău fie și rachiū și tot, că mai *m-ai* gătit.“

Cea măi dintăi batae din lume.

Dumnezeu Sabaon avea pe cei doispzece Apostoli făcuți de El, iar Hidache n-avea nimică. Zice către Dumnezeu: —Firtate, ca să fie parte dreaptă între noi, dă-mi mie șese și tu să ai tot șese, și să fim 2 împarați tot una de vrăjmași.

—Fă-ți dacă-ți trebuiește, eu cum mi-am făcut dacă mi-a trebuit, zice Dumnezeu. —Da Scaraoste :

—Bine, să-mi fac, dar cum ?

—Inga cum, zice milostivul, pune un cîubăr cu apă și cu două degete, tot le moale și zvirle înapoi peste umărul stîng.

Inturnat și vadi ci isprav-o făcut. Cîn și uți Iel ing-on drac la c... lui. Pe urmă uni nu ș-o suflicat Iel mînicili, măi tătuci, și uni n-o 'nceput a *brehni* și-a zvîrli apă'napoi di gînei tu ci l-o apucat tati *bițielili*. Ș-o zvîrlit într-om răstîmp trei dzili și trei nopți și ș-o durat la draci cîti frunzi și iarbi pî-on hotar. *cu trei mîi mult*.

Și duci pe urmă la Dmnădzău : „Ia amu sîntem drept doi imparăți, hai nî-om bate amîndoi. Oștîli s-or bate și noi om prăgi di-o parti.

—Hai, dzici Dmnădzău și pe dîndos spuni lu Ilii : „sî-I fulgeri și sî-I trăsnești ci prav și pulbiri si nu s-aleagi dim i.”

Satanili lu Caraosti o vrut și si 'ncairi cu Apostuli la batai, da unî-o avut kip, ci Ilii cîn o 'nceput a tună ș-a trasni în i nu s-alegè mnicî dim i ca dim colbu di pe drum.

Face el așa și cînd a țipat întăiaș dată apa înapoi, s-a și întors să vadă ce ispravă a făcut. Cînd să uită el Iată-un drac la c. . lui. Pe urmă unde nu și-a suflicat el mînicele, măi tătucă, și unde n-a 'nceput a brehni (sunet ce samănă cu tusa, a animalelor mai ales) și-a zvîrli apă 'napoi de gîndeaî tu că l-au apucat toate bițielile și-a zvîrlit într-un răstîmp trei zile și trei nopți și și-a durat la draci cîtă frunză și iarbă pe-un hotar cu *trei mîi mult*.

Se duce pe urmă la Dumnezeu : „Ia acum sîntem drept doi împărați, hai ne-om bate amîndoi. Oștile s-or bate și noi om privi de-o parte.”

—Hai, zice Dumnezeu. iar pe dîndos spune lui Ilii : „să-I fulgeri și să-I trăsnești, de praf și pulbere să nu s-aleagă din ei.”

Satanele lui Scaraoste au vrut să să'ncare cu Apostolii

Da naiba di spaîmî o bagasi pi mînici rău, da rău di tăt: si dădusi în doşu lu Dmnădzău ca si nu-l puşti şi pi Iel şi to dzicè : „Vallă, firtati, da naprasnici ũasti măi al !

Cin tuna Ilii, si cutremura cerlu şi pămîntu şi tăt, dra-ci-i ucidè pi rudi pi sămînşi. Dmnădzău dac-o vădzut aşe, numa cî-o dzis : „măi *dintrînşi*, Ilii, ci nu di alti, da n-om măi avè di cini ridi.

Ia asta o fost cel măi dintîl batai dim lumi, şi *uricili* creştinilor, di-atunci infringi pi-a orî cărei *latini* spurcati.

Amù s-o făcut *tunurli* 'm lumi, săbghiili şi alti stro-menturi di bătălii. Naiba li-o făcut, cu kip ca si batî oştii lu Dmnădzău; da n-o eşit la firşit, n-o scos-o la caplt cu obraz curat; o feştelit bătu di-amîndoaui capîtili. Dmnădzău i li-o luat pi tătii cu sfînta cruci şi ca prubi : tesacu, săb-

la batae, dar unde-aũ avut chip, căci Ilie cind a 'nceput a luna ş-a trăsni în ei, nu s-alegea nimică din ei ca din colbul de pe drum.

Da naiba de spaimă o bagase pe mîneacă rău, da rău de tot : să dăduse în doşul lui D-zeu ca nu cumva să-l îm-puşte şi pe el şi tot zicea : «Valeu, Firtate, dar năprasni-că oaste măi al !»

Cind tuna Ilie, să cutremura cerul şi pămîntul şi toţi dracii li ucidea pe rudă pe sămînşă. Dumnezeu dac-a vă-zut aşe, numai ce-a zis : „măi *dintrînşii*. Ilie, căci nu de altă, dar n-om măi avea cu ce ne lua, n-om măi avea de cine ride.“

Ia aceasta a fost cea măi dintăi batae din lume şi uri-cele (putere izvorită măi ales din credinţă) creştinilor, de-atunci infringe pe-a orî cărei *latini* (naşie streină, spurcate.

Acum s-a făcut tunurile în lume, săbiile şi alte instru-

ghiili.... aŭ cruci la capitu di cari ūi cu mina, ŝi la ori ei, trebui si cii macar ceva in chip di cruci.

Pușca-i făcuti hăt măi pi urmî di *Maica Precista*, dim *clari*, pîntru cî cu saglata pre mult si nacaje oamini ŝi nu sî putè omori măi dup'o laltî. *Maica Precista* o făcut arma asta ca si cii așe, lasatî di ie, măi îndămnoasi. O făcut-o cu stratu di lemn ŝi cu țegia di *clari*, o bagoslovit-o ŝi dim cîari s-o făcut *ceru* ŝi di-atunci ŝi az avem cer in lumi.

*
* *

Dmnădzău avè oi ŝi Sarsaili *capri*.

—Dmnădzău își păștè turma lui di oi ŝi tati dzlulica cînta pi celi dîaluri dim flueraș, ca si si lei, își făcusi flue-

mente de bătălie. Naiba le-a făcut, cu chip (in scop) de a bate oștile lui Dumnezeu, dar n-a eșit la bun sfîrșit, n-a scos-o la capăt cu obraz curat, a feștelit bățul de amin-două capetele.

Dumnezeu i le-a luat pe toate (armele) cu sf. cruce ŝi ca probă: tesacui, săbiele etc. aŭ cruce la mîner ŝi la ori ce trebue să fie macar ceva in chip de cruce. *Pușca-i* făcută hăt măi pe urmă de *Maica Precista* din *ceară*, pentru că cu săgeata prea mult să necăjeau oamenii ŝi nu să puteau omori măi după o laltă. *Maica Precista* a făcut arma asta ca să fie așa, lasată de ea, măi îndămnoasă. A făcut-o cu stratu de lemn ŝi cu țevia de ceară, a blagoslovit-o ŝi din *ceară* s-a făcut *ferul* ŝi de atunci ŝi azi avem fer in lume.

*
* *

Dumnezeu avea oi ŝi Sarsailă capre. Dumnezeu își păș-

raşu dim cari cînta cîtu-î dziulica di mari, dzidcè di jeli di huuule celi vâi; naiba îş păştè şi el *căpritu* lui şi ca si faci şi iel larmî, o luîat prubli di la flueraşu lu Dmnădzău, şi l-o legat di-om burdub di vătui şi la celalant capit a burdubului l-o pus *dirlotu*, şi aşe ş-o croit di iznoavi cimpoî. —Nu Iară im lumi făcut înci *omu*. Amu n-ari ci luera naiba ?

—Firtati, hai ş-om faci-om ramaşag amîndoi : s-ascundim unî-om şti noi, tu fluiru tău, ieû cimpoili meli. Di ş-oî găsi fluiru, si cii a mîieû: di-î da tu pisti cimpoili meli, a tali si cii.

—Hai !

Şi Dmnădzău ş-o păscut păscut oili pin la amîadz, li-o

tea turma lui de oi şi toată ziulica cînta pe cele dealuri din flueraş; ca să se la îşi făcuse flueraşul din care cit e ziulica de mare, zicea (cînta) de jeli de hulaû cele vâi; naiba îşi păştea şi el *căpretul* (de la capre) lui şi ca să facă şi el larmă, a luat probă de la flueraşul lui Dumnezeu, şi l-a legat de-un burdub de *vătuiş* (capră de 1 an); iar la celalalt capăt a burdubului i-a pus *dirlotul* (o ţeve mare ce ţine hangu cimpoeshului).

Şi aşe şi-a croit de iznoavă (cu totul din nou) cimpoîul. Nu era făcut încă omul în lume. Acum n-are naiba ce luera ?

—Firtate, hai şi-om face un ramaşag amîndoi : s-ascundem unde vom şti, tu fluierul tău, eû cimpoîul meu.

De ş-i-oî găsi fluierul, să fie a meu; de-î da tu peste cimpoili mele, a tale să fie.

—Hai !

Şi Dumnezeu şi-a păscut oile pînă la amîază, le-a adus

adus pi urmi la strungi, fi-o muls și dracu to nu măi viniși în căprăria lui cu caprii.

Ci si timplasî cu iel ?

Caprii lui, tăti plu'ntr-o una, avè gleri pi la geunki și si putè sui în copaci și acolo sî hrănè. Pin ci naiba coboie pi una, dzeci si sulè innapoî. Cini și cîn într-om tirziû, o vinit și iel și numa cu v-o doauî capri, tăt zgăriiet și cîolnav di imblit. Cellalanti capri o vinit singuri în urmi și di bun magănu lor.

Dmnădzău își ascunsesi fluiru su lini pi spkinaria unii oi linoasi. Iuda ș-ascunsesi cimpoiu su coada unii capri. Cată dracu fluiru, nu-l găsești ; atunci Dmnădzău te fluiru su sușari și pornești *supri* capra cu cimpoiu'm te și îi dă o tusi di celi rēli. Incepi capra *a faci colb*, di ginei tu ci

la strungă, le-a muls și dracu tot nu măi venise în căprăria (tirla caprelor) lui cu caprele.

Ce să'ntimplase cu el ?

Caprele lui, toate, pină'ntr-una, aveau ghîare pe la genunchi și să puteau sui în copaci și acolo să hrăneau. Pină ce naiba scobora pe una, zece se urcau înapoi. Cine știe cînd într-un tirziû, a venit și el și numai cu vr-o două capre tot zgăriiat și cîolnav [lovit, cu rāni] de umblet. Celelalte capre au venii singure în urmă de bun maganul (voea) lor.

Dumnezeu își ascunsesese fluierul supt lină pe spinarea unei oi linoase. Iuda-ș ascunsesese cimpoiul supt coada unei capre. Cată dracu fluierul, nu-l găsește ; atunci Dumnezeu la fluierul supt suoară și pornește în spre capra cu cimpoiul în ea și-i dă o tusă de cele rele. Incepe capra *a face colb* (a tuși), de gindeal tu că pieri ; și cimpoile un-

pkeri; și cimpoili uni nu 'ncep a țipa ș-a eși dim capri: pîntru ci capra cin tușe, si screme.

Ie Dmnădzău cimpoiu— di amu iara a lui, c'ășe li fusēsî prinsoaria— și cu fluiru to plesnești caprili la genunchi di li săre gerili cît colu; iar bghetili capri tremura ca varga di spaîmi și di dureri. Cîn o vădzut Ibrilan cî firtati-su îi luuasî și cimpoiu și-i slujești și caprili, li rupi unghiili di nu mări samîni cu iel, cari li făcusî așe cumu-l iel, s-o făcut foc pi Dmnădzău. Da iar ș-o făcut măsurî și dzici:

—Firtati, dă-m mîii macar una di cimpoi.

—Ie-ți! —Și cum o luuat-o Michiduți di coarni, s-o to dus, nu s-o meî uîtat innapoî.

Cîn o prins iel di vesti, iara numa cu coarnili 'm mîni. Di-atunci avem capri șuti.

de nu 'ncep a țipa și-a eși din capră....: pentru că capra cînd tușea, se scremea. Ia Dumnezeu cimpoiul— de-acum era a lui, căci așa le fusese prinsoarea-, și cu-fluerul tot plesnește caprili la genunchi de le săreau ghiarele cît colo; iar bletele capre tremurau ca varga de spaîmă și de durere. Cînd a văzut Ibriean că Firtată seî îi luase și cimpoiul și-i slujește și caprile— le rupe unghiile de nu mări samănă cu el, care le făcuse așa cum e el— s-a făcut foc pe Dumnezeu. Dar iar și-a făcut măsurî și zice:

—Firtate, dă-mî mie macar una de cimpoi (din care să-și făcă cimpoi).

Ia-ți! și cum a luat-o Michiduță de coarne, s-a tot dus, nu s-a mări uîtat inapoî. Cînd a prins el de veste, era nu-mări cu coarnele in mînă. De atunci avem capre șute (ciute).

Să'ntoarce dracu ciudos inapoî să ceară altă capră. Pe

Si-ntoarnî dracu cîudos inapoi si cîarî altî capri. Pe cea o luat-o di urechî. Cîm s-o trezit îel, iarà numa cu urechili'm mînurî și capra uicășuri. Iel di hursudz ci țara, o'mflasi di urekî cu tătî puterla și cum o'nșfacat-o, mintenaș î-o și rupt urechili. Și di-atuncî avem capri *ciule*. „A tali si cii, dzîci Hidu, ci vād ieū bghini cî di-amu nu li mîi pot prindi sāmînța.” Ș-o ramas calic lipkit pămîntului și hargat la Dmnădzău.

aceia a luat-o de urechî. Cînd s-a trezit el, era numai cu urechile'n mîni și capu nicăiri. El de hursuz ce era, o înflase cu toată puterea și cum a înșfacat-o, mintenaș (tot atuncî, imediat) î-a și rupt urechile. Și de atuncî avem capre ciule (făr de urechi).

„Ale țale să fie, zice Hidu, că vād eū bine că de-acuma nu le mîi pot prinde sāmînța.”

Și-a rămas calic lipit pămîntului, și hargat la Dumnezeu.

I. Teodorescu.

Medicina populară

XLII. PLESCAIȚA

Plescaia se face de obicei la fluerele picioarelor, la locuri acoperite. — Plescaia face o mîncărime omului, alîl de mare, în elt se scarpină pînă ce dă sînge. O dată rana făcută, ea doare și ustură cumplit și-ți produce o mîncărime în cît îți vine să tai rana cu cuțitul ori cu briciul. De plescaia scapi dacă te *ungî cu unt de pojar-nița*, 1) ori dacă faci oblojele cu zama unei buruene ferte numite plescaia, ce se găsește cam cu greu. Leșia de cenușa de ciucală și soponul prost încă face de multe ori vindecarea omului ce are plescaia.

XLIII. ȘOPIRLAIȚA

Șopirlaia se face la grumaz. Grumazul celui bolnav de șopirlaia se unflă de se face otova (una) cu capul. Șopirlaia-i primejdioasă tare. De ea scapi și cu oblejele calde, cu măliguță crudă pe care se presură chiperî și se unge cu măduvă din falcă de porc, ori cu oblejele de scîrnă de om ferbinte.

De șopirlaia poți scapa dacă ferbi burueana ce se cheamă *șopirlaia* 2) și zama ei o ții în gură, iar tujlenașii îi pui pe-o pelică și-i legi în jurul gîtului. De șopirlaia îi bună și slănină de porc sfințită în ziua de paști.

XLIV. PÎNTECĂRIA

Pîntecăria o are ori ce om. Pîntecăria o capeți dacă mi-

1) Pojarnița e o burueană cu florea galbenă ce crește prin pîrloage; din ale ei boabe se face untul de pojarnița, bun și pentru ori ce fel de țăeturi.

2) Șopirlaia e o burucăuă mică cu floricea albă: crește prin sînețe

ninci *curcuşuri* crude (poame, fructe). Cînd mininci popu-
şoi mulţi copti şi bei apă, încă o capeţi. De pîtecărie
nu-s descîntece. Leacurile pentru pîtecărie-s multe. Nu
le trece la toţi cu acelaş leac. Dacă bei rachlă bun cu
chiperiu, cu spuză (cenuşă ferbinte) orî cu cărămidă pi-
sată mărunt, îţi trece une orî. Multora le trece dacă beu
zama de porumbrelez³⁾, ce le strîng toamna cînd sînt coapte.
De pîtecărie îi bună şi cafeaşa cu rachiū, ce se bea nu-
mai în cazurî grele. Un bulgaraş de chiag cit un fir de ci-
nepă, în bucate, încă nu e rău să eî.

XLV. TUSA

Tusa vine cînd umbli prin frig. De tusă nu-s descin-
tece : leacurile contra ei însă sînt foarte numeroase. Zama
de popuşoi ferţi, mai ales de popuşoi roşi: zama de floare
de tei, de soc, de gutăi, de mintă, cum şi laptele ferbiute
e bun de tusă.

Merele coapte'n foc încă te scapă de ea. Usturoiū copt
e foarte bun de tusă. Zama de *căline* ferte este cel mai
bun leac contra tusei. Zama de tărícioare de grîu cu unt,
orî cu untură de gîscă e bună de tusă. Ciru (zama din
mămăligă) ferbinte e un leac minunat contra tusei. Acestea
şi altele cum e vinul fert sbătut cu un ou, sînt leacurî
contra tusei, interne. Ca leacurî esterne sînt oblojelele cu
tărícioare de grîu puse pe pept. sara cînd te culci şi a-
mestecate cu untură de porc, orî hirtie albastră unsă cu
său de oae şi puse pe pept tot cînd te culci, iarăş e bună.
Hoştinele ce es din stoarcerea fagurilor de miere cînd se

3) Porumbrelul e un copăcel spinos ce creşte pe la poalele pădurilor : face
floarea albă. Cînd porumbreii înflorese primavara, e timpul cel mai bun de sa-
manat popuşoii. El face porumbrele, nişte roade negre ca alunele de mări şi
care cînd le mininci îţi face gura pungă, fiind astringente.

scoate ceara, ferte cu lapte dulce și cu o lumînare de său, sînt minunate de bune de pus la pept cînd tușești.

XLVI. JIGUL

Jigul provine din băutură acră. Femeile groase aū mai totdeauna jig. Jigul aduce o arsură acră și dureroasă pe pept ; de el scapi dacă mininci *lumă*, un fel de pămînt vinăt ca cenușa și cleios, ori dacă bei în apă cridă pisată.

XLVII. DUREREA DE CAP

Durerea de cap provine din grijă multă, ori cînd ești deochet. De durere de cap scapi dacă ți se descîntă de deochi, ori de pui apă rece cu oțet, la cap. Barabulele tăete felii încă-s bune de durerea de cap. Pe unia îi doare capul strașnic cînd aū vermi în cap. Chipul scoaterei lor l-am aratat cu altă ocazie.

Un preot cînd se hirotonisește, venind acasă, strînge cruciși pe poporenii de cap, spre a nu-î dura.

Capul te doare și cînd ai făcut vre un huleai (chef) cu prietenii; în acest caz moărea de curechii te răcorește. Dacă după beție te doare capul și ești *mahmur*, poți să te dregi și să-ți treacă durerea de cap, bînd din nou vin ori rachiū, căci : «cuū cu cuū se scoate» și scapi și de năuceala de cap și de durere. Durerea de cap prevestește alte boli, mai în totdeauna.

M. Lupescu.

O samă de cuvinte

(Girmare)

Haram— 1° vită ; 2° pe nedreptul dobândit : *vită de haram*, vită de furat.

hartug— rupt de tot.

hălădnu (a)— a fata, a naște.

hălăoai— greoae.

hălcăzui [a]— a vorbi tare și mult ; a mina vitele răcnind.

hăli (a)— a fura, a lua pe ascuns.

hăndrălui (a)— a vorbi fără nici un rost.

heț— carne slabă (mai ales de miel).

hețuri— acareturi în jurul casei.

hibi - grijă, habar : *n'am libă*, n'am grija, nici nu-mi pasă.

hicăi (a)— a alunga cu sfadă și injurii.

hiclean— viclean.

hîi (a)— a apăsa greu pînă la dărămare ; *a hîi în batae*— a rupe în batae.

hîbi— lături.

hîli (a)— a bea lacom și mult.

hîrciog— zblrciog.

hîrștioagi— piele (după ce s-a jupit): iera mai să dau *hîrștioaga* popii.

hogaș— șanț.

hoioabi— mare, lungă și deșirată.

hott— animal mort, sau om gras peste măsură; *ce hott!*

holc— larmă, galăgie.

hold (a)— a face gălăgie.

hojmic — scurt și cu mersul șchiopotind. Când cineva cade fără sine se zice : *a făcut hojmic !*

hondrăi (a), — v. *a hăndrălui*.

hondrobos — opusul lui neted.

horhăi (a) — a umbla degeaba ; a căuta ceva și a nu găsi.

hornăreali — treabă, ocupație mare și cu necaz.

hoștine — ceea ce rămâne din laguri după ce s-a scos ceara.

hot — bucată.

hotnogi — om rău la inimă : lucră pînă și în ziua de Paști, nu pentru că are nevoie, ci numai să le facă tot pe dos, tot în ciudă.

hral — casă mare și goală.

hrăpki (a) — se zice despre cîinele care latră fără veste.

hreșturi vreascuri.

hrinci — mămăligă prăjită.

hrintuît — stricat de tot, hodorogit.

hropsî (a) — a spăria pe cineva cu vorba, mai ales pe copii ; a vorbi tare și minios la adresa cuiva.

huduleț — un băț cu care se scoate măduva din țăvi.

hulan — om ce vorbește tare ; *huesțe* veșnic.

hulî — vorbă pe socoteala cuiva.

hulpi — vulpe. *A da hulpea* — a plăti o vadră ori două de vin la flăcăii ce Ț-au jucat nevasta cit a fost fală, mai ales cînd îți ieși nevastă din alt sat.

huluba — numele vacelor porumbe la pâr.

huscî — sare provenită din evaporarea slatinei.

laiogiți — vacă grasă.

iapi — ciocirlie (de legat pluta).

ibrieau — dracul.

ijdăniri — naștere. Sudalmă : *tu-mi-ti ijdănirea*.

intiri (a)— a alunga cu de-a sila pe cineva, sau pe un animal de la mîncare

intis— nelăsat în pace.

irmilic— o monetă. 14 lei vechi.

islaz— slobod : *am lăsat oil'e'n islaz*— în slobod.

islătul— institut.

istov [de]— de tot.

iucman— dracul ; de nu-l drept dracul, cel puțin pe aproape.

Iurț— Gheorghe.

izărl— (a se)— a se prăbuși cu pămînt cu tot.

iznoavi (de)— din nou.

izvodî (a)— a copia, a lua exemplu.

îmbagtoa (a)— a lua cu vorba și a face să cedeze.

îmbreanî— mreană (pește).

încăleca— iucaltea.

încrucî (a se)— a nu ști ce să mai facă de necaz și de ciudă ; a-și pune minile în cap.

îngita (a)— întarta.

îngurean— unzurean.

îngurzituri— încrețitură la cămeși.

întălălui [a]— a uni, a întruni, a strînge la un loc.

întîngi (a)— a atinge, a muia puțin : mămăliga în brînză, în unt. etc.

înterțîn — terțil, berbeci de la trei ani în jos.

întrăma (a se)— a se însănătoșa, a se mai îndrepta, a mai prinde la rînză.

întreclăt (a)— a încremeni, a prelăce prin putere divină un corp în bolovan, în sare, etc. cum a pățit Dochia pe Ceahlău.

Jar— jaratic, cărbuni aprinși.

jarcă— 1° Femeie bătrână. 2° Piele rea, ciuruită.

jașcău— pungă de beșică de bou pentru pus tutun.

jăvri— bătrîn.

jăcuș— executor ; om ce bea și mincă pe socoteala altuia. Cînd un țaran nu putea plăti birul, se trimeteau *jăcușii* (dorobanți, calarași, etc.) ca să-i execute ; de nu plătea îndată, *jăcușii* dădeau drumu cailor în popușoi omului, îi tăiau vitele și-i făcea multe pagube.

jădab— locul cuprins între două picioare de munte.

jăchilă— pojîie.

jăcui (a)— a lua cu de-a sila, a prăda.

jîg— 1° Un fel de materie gălbie și ceroasă ce se află în lina oilor. 2° Un fel de rigieală ce ustură în gît și în pept.

jîmbat— cel ce are două rînduri de dinți, orî nepotriviți.

jîntui (a)— 1° A stoarce cașul de jîntuit; 2 a bate și a stoarce de avere.

jîntuit— esența groasă a cașului din care se scoate untul. După ce cașul a fost stors de zăr, se frămîntă și apoi se stoarce *jîntuitul*.

jneamîlă— mormîntul pe care fiecare trecător aruncă ceva (un lemn, o piatră etc.). crezînd că astfel i se iartă mortului un păcat. Mormîntul trebuie să fie în pădure sau pe cîmp.

juși— o mîncare ce se prepară așa : se pisază sămînța de cînepă din care se face *lapte de sămînță* ; se amestecă acest lapt cu crupe, se ferbe, se pune sare și se mincă cu lingura.

C Î N T E C E

258 Foaie verde sălcioară
cine puşcă şi omoară
o plecat marea prin ţară
cu străele sub suoară,
să ne strângă grămăjloară,
să ne dea la o şcoală.

Foaie verde de doi nuc
tot atunci marea, atunci,
când a creşte griu în casă
şi u pâli cu spieu'n masă :
tot atunci marea, atunci
când a creşte griu în tindă
şi u pâli cu spieu'n grindă ;
şi tot atunci marea atunci,
când a face plopul nuc,
şi răchita mere dulci,
atunci mamă să ne-aducă
şi ne-om face doi volnici.

259 Foilă de-alămie
nici o poamă nu-i dulceie
ca pomuţa cea de vie,
şi soţioru cel d'întâl
că te pune pe căpătăie
şi cu vorba te mingie.
Foaie verde, foaie rară,
nici o poamă nu-i amară
ca soţu de-a doua oară,
că cu vorba te omoară.
Şi iar mi-o spus frunza de vie
că dragostea nu-i moşie
ci-i numai o lăcomie ;
şi mi-o spus frunza de tag

că dragostea nu e şag
numai lăcomia'n cap ;
şi mi-o spus frunza de soe
că dragostea nu-i noroc
că numai am stat pe loc.

260 Foaie verde miez de nuc
măi badiţă hădilucă !
dacă-ai avut gind de ducă
la ce m-ai prins ibovnică ?
Nu mi-i de iubitul tau
da mi-i că mi-ai făcut rău
şi trăese în lume greu.
—Fa leliţă lelişoară !
lasă pân'la primăvară,
că ō-oiu face-o rochioară,
largă'u poale şi subsuori
când o vezi te ied fiori,
valeu, valeu, vreun să mor.

261 Frunzuliţa mărgărint
am un puiuş prăpădit
care inima mi-o fript.
Frunzuliţa de dudău
u'at văzul putuţu meu ?
Spune-mi dragă semnul său !
Putu meu-i cu pana verde ;
ochi-s negri negrişori
când îl vezi te prind fiori,
fără diusul valeu mor ;
şi-i la faţă albineţ
şi cu perişoru creţ

sprinceana-I scrisă cu pană
of! mă doare inimioara
şi se topeşte ca ceara.

262. Foaie verde lemn molidu
cit e lumea şi pământu-
nu te te cine ţi-I giudu.
Foaie verde de maslad
mî-am luat un blastamat
de m-o lasat de ris in sat.
Eu aşă am tot gîndit
că dacă m-otî mărta
bună poamă mî-otî lua :
să-mi leu spicu griului
şi pomuţa vinului ;
aşă poamă mî-am luat
de m-o făcut de ris in sat :
mî-am luat spic de sacară

din Broşteni (Suceava)

264. Frunzuleana di sacari,
eş afari Mărioari
ei-ţ ardi casa cu pari !
Las-si ardi şi gardu,
nu-I acasi barbatu,
ei-I la crişmi, sarmanu !
Ci ş'asar'o vinit bat
şi pi prispi s'o culcat,
şi cu faţa la păreli
cu gura arsi di săti :
şi cu faţa la pămînt,
cu gura arsi di vînt.
Dimineaţa s'o sculat,

şi ce-o fost mai rău in ţară.

263 Foaie verde de mohor
mare-I focu de amorî :
cînd se prinde, stai să morî ;
diutr'u'otîi ūi pare blind
şi-n urmă şerpe muşcînd :
m-o muşcat
m-o 'nveninat ;
m-o muşcat de subsuoară
valeu, valeu rău mă doare.
Istui şerpe 'nveninat
nu-I găsesse doftor in sat,
numai pufu cu vederea
mî-o luat toată durerea ;
numai pufu din vedere
mî-o dat zile şi putere
şi viaţă de mîngiere.

Culese de M. Lupescu.

murgu şi l'o înşalat,
pi el o încălicat
şi iar la crişm'o plecat,
cum o agîuns o strigat :
—Cumătriţi crişmăriţi,
ia dă gin într'o cocîi,
şi rachiū într'o oca,
ca si-nî astimplir săteă.
el ni-I rusi inimă
di munci şi di nacaz ;
şi di cit cu botu breaz ;
di boeri şi di etocol.
şi di breslaşii di soî :

și di taț eil gularaț,
ghini băuț și mincaț,
hodiniț și îmbracaț
ca și niști împaraț,
vide-t-aș cu gitu'n laț !
Nilui-t-ar Dumnedzău,
după cum ũ blăstăm eū !

265 Frundzuleana magheran
năcăjese mai mult di-un an
si fac pelinu zahar
și pelinu-t tot amar.
Pi pelin verdi mă cule
ca s'adorm, si dorm mai mult,
celea gânduri si li uit.
Si n'aud copchil plingind,
și ciniț schelăluind,
gitili'n ocol răgind
și di mincari cerind.
Dimineața cind mă scol
gitili rag lu ocol,
copchiit cer di mincari,
ciniț schelăluiese măi tari.
Caut, di mincari nu-t;
stecla cu pelin lu cut.
Cind ar ei'n stecli otravi
si beț si mor mai digrabi!

266 In țari la București
pi la curțili domnești
mă rog si nu zăbăgești,
ei di-t zăbăgi v'o luni
mă găsaști pi cinchi nebuni,
daci-t zăbăgi un an,
mă găsești moartă de-alean,

Imbrobodili cu tulpan,
tulpan negru di matasi
cum ni-t inima di arsi ;
cum ni-t suflita di ars
di-a tău dor și di nacaz.

267 Păuniți albi'n peni
ti tubese di-alta vreme,
di eil ti tubem pi lini,
mai ghini fugem lu lumi ;
mă ducem și nu vinem,
mintea uu ni-o prăpădem ;
mă ducem și mă 'nturnam,
mintea nu ni-o mai stricam.

268 Foaie verdi merișor
colu'n vali la izvor
si 'ntilnești dor cu dor.
Ș'asa ciniț di frumos,
tăti tarba culci glos,
și luiese poenili,
și tremuri frundzili,
și si strîng păsirili
s'asculti cintăriți.

269. Suni petricici, suni,
suni, suni și răsuni,
colo'n vale la fîntini
plingi tuăra copchil
c'o scapat salba din mini,
o scapat-o lu fîntini.
Și salba di galbini mar
făcuti di doi primari,
salba di sorocovești

lăcuti di doi gludeți,
și salba di irmiliei,
lăcuti di doi voiniei,
și salba di gologani
lăcuti di doi efobani.

270 Frundzuleana lemn di pluti,
cinti cucu'n verdea lunci,
așa cinti, și rotești,
nici o creangi nu cintești,
Bița calu poteovești,
di grea cali ni-l gătești;
puica din prag ni-l prigesti
și di lăcrini nu-l zărești.

271 Frunzi verdi sălcioari,
pîi, liți Mărioari,
amindoi dzăcem de-o boali,
eū la tîrg și tu la țari;
tu pi-un pat și eū pi-un pat,
pi doūl seinduri di brad,
și n'am pi nîmi cu drag
ca si treaci pisti prag.
si-nî pui mina la cap
si văd di ei boali dzac:
orî di corî, orî di varsat,
orî di dor de-amurizat.

272 Pe cel deal, pe cel colnic
trece-o pulcă și un volnic,
volnicu merge călare,
puica merge pe cărare;
voinicu merge șuerind,
puica merge blăstămind.

Cind cole de către sară,
calea lor se 'npreunară.
—Taci pulcă nu blăstăma
și blăstămă-ți mintea la
cea nebună și brudie
că mi te-î potrivit mie:
eū oîu si volnic la țară
tu-î si fată de ocară;
eū m-oîu duce și oîu juca,
tu-î șede și-î legăna
alătura cu măta.

273 Foaelița bobului,
pe malul Siretiului
paște murgu Iorgului.
Murgu paște și nechează,
pulca doarme și visează,
Iorgu șede și ostează.
Ce folos de ostul lui,
dacă nu-î și nu-î și nu-î,
dacă nu-î și pulca lui.
Foae verde trei castale,
Iorgule mă rog malale,
dă-î cuiva vr'o cinel parale
să-î tae nucu din cale,
și bradu din chiutoare,
și răchita din carare,
și plop din lunca mare,
să-î pue puncte la mare
să treci Dummeta călare,
cu cămeșa albă'n floare,
spălată de fată mare
cu sopen de cinel parale,
sinilită'n lăcrămtoare.

274 Bulgăraș de gheață rece,
vara vine, iarna trece
și n'am cu cine-o petrece ;
câci cine-am petrecut,
s'a dus și r'a mai venit,

a pus spate la pământ
și lafa la răsărit
și m'a lăsat amărit,
sbuciumat și necăjit,
ca și pana dusă'n vînt.

(Din jud. Suceava)

Adunate de C. Teodorescu.

TREI FRĂȚI

(Poveste)

Au fost odată trei frați ; doi erau tâlhari și unul era năzdrăvan, dar se făcea că e prost. Intr'o noapte, se sfătuiră tâlharii să fure de la un vecin, un berbece. Prostu s-a dus la omul acela și i-a spus : bade, s-au sfătuit doi talhari să-ți fure un berbece ; dacă îmi dai mie unu. eu ți-i păzesc ? — Ți-oiu da. — Da ai un maiu de crăpat lemne ? — Am. — El luă maiul și se băgă de cu vreme în coșarul oilor. Talharii pe la mezul-noptii veniră, și unul se vîri în coșar să ia un berbece ; prostul nici una nici două, poc cu maiul în capul talharului. — Se băgă al doilea talhar să fure, dar păți ca și cel-lalt. Prostul eși degrabă din coșar, după ce au fugit tâlharii, și *tudila* prin umbra gardurilor ca s'ajungă acasă înaintea fraților sei.

Prostul, văzînd pe frații cu capetele legate, îi întrebă că ce au pățit ? — Da am astupat soba și ne-au bătut cahla. — Prostul se pune pe somn ; iar el se sfătuiră să fure de la un alt om o gîscă. Prostul s-a dus și-i spuse : bade, s-au sfătuit doi talhari să-ți fure o gîscă ; dar îmi dai mie una se ți le păzesc ? — Ți-oiu da. — Da ai un clește

de potcovit caii, să mi-l dai mie? — Am — Să mi-l dai încoace. Cum a inoptat s-a vîrit în poiata giștelor. — Cînd s'a băgat talharii, pe la miezul-nopții, să fure gîsca, prostul *haț* cu cleștele de nas; atunci talharul a răcnit: fugi, mă, că-mi rupe uasul? — Baga-te tu ș'o prinde de git, zise celui de afară cel vîrit. Cum s'o vîrit, păți ca și celalalt. Prostu a luat gîsca și s'a dus acasă. — Și a doua-zi s'a sfătuit să fure un știubei. Cum a auzit prostu, s'a dus și a spus omului. Pe înseratele, prostu s'a vîrit în știubeiul gol din margina prisacei. Talharii venind, nimeresc tocmai pe acel în care era prostu, adică mai greu, plin cu mere; îl leagă la gură și pleacă cu el. Pe drum prostu cu un cîrlig, începu a trage cînd pe unul cînd pe altul de păr. Ei se luară la ceartă: De ce mă tragi, mă, de cap? — Cel-lalt: dar tu la ce mă tragi? — Gîlcevindu-să ei așa, aruncă știubeiul, care se duse de-a roata pînă de vale; iar ei se luară la batae, și eă cum am văzut asta, am încălicat pe-o șă și v'am spus povestea așa.

(*Borca, Suceava*)

Culeasă de **N. Vasiliu.**